

SERRA

Balear.

Heus aquí l'explicació topo-semàntica de la denominació *Serra*. El nom propi originari sembla haver estat *Nàquera*, com hem explicat en arts. anteriors (*Nàquera*, *Bétera*), comprenent alhora el terme de Serra i el de Nàquera, i potser davallant més avall fins cap al Túria. Per això en el *Rept.* se li dona el nom que hem vist: «Nàquera de la Serra», com si diguéssim 'de la zona de serra (del te. de Nàquera)', la que és ja en plena serra: en plena Calderona. Ja vora el Túria, dins el terme de Vilamarxant, hi ha el que en diuen «el Toll de Serra» (xxx, 112.1), donant a entendre que fins allà s'havia allargat el concepte topogràfic de «Nàquera + Serra».

2) SERRA, poble del Baix Empordà, 5 k. terra endins de Torroella de Montgrí, vora el riu Daró.

PRON.: (a) *sēřa*, a Torroella (Casac. 1920); id. ibid. i a Viladamat, 1958 (xxxii, 178.4, 148.28).

MENCIONS ANT. 1123, en la consagració de l'església de St. Iscle d'Empordà: «afr. ab Or. parte, in finibus parr. de Serra sci. in flumine Daronis» (Villan., Vi. Li. xiii, 7); segons Alsius ja figura en una butlla de 1017, on s'esmenten molts pobles circumdants (*Marca*, c. 1000), però no l'hi veig, sí en docs. de 1316 i 1362: *Serra* (Alsius, p. 22; Monsalv. xvii, 24). *Serra* és una denominació no gaire explicable en aquest cas, estant el poble a pla nivell del riuet: si no és que, abans estigués un poc més a l'O., en la serreta que separa del Ter aquest poble, en la qual hi ha encara el seu antic agregat *Sant Iscle*.

3) *La Serra*, nom d'un dels llogarets que es troben en la vall de la Baronia de Rialb (que desemboca al Segre vora Gualter, entre Ponts i Artesa). Vall llarga, que baixa des de prop de Bóixols: aquest llogaret es troba a la part alta i més muntanyosa: «a la serra».

MENC. ANT. 1074: «locum q. dic. Serra» (BABL vi, 386); 1075: «alaudium --- in Rialb subteriori --- alium in apendicio St. Aziscli, in l. q. dic. Serra» (BABL vii, 524).

Al capdamunt del Pallars es troba algun rastre de diftongació de la E (*E.T.C.* ii, 134), i allí és on veiem *Sjēřa* i *Perisjēřa* (PETRA + s.) en el te. d'Ainet de Besan (veg. Ferrera, xxi, 178, n.).

D'altres, com que seria una inacabable corrua, em limito a donar-ne indicació breu, en mostres selectes. *Serra* a Finestrat, en doc. p. p. Mtz.Fdo. (*Doc. Val. ACA* i, 1002); «A Serra», pda. munt. te. Oveix (xxvii, 139.16). «A Serres», mas i serreta te. Gósol (xxxviii, 87.21); 844: «villa Serras» en un doc. del Pall. Jussà (*Cat. Car.* ii, 264.12).

COMPOSTOS amb 2n. membre adjectiu o adjectivat. Per la mateixa raó em limitaré també aquí a una selecció; i amb mera enumeració per ordre alfabètic.

LA SERRA D'ALMOS, agre. de Tivissa (veg. vol. ii, s. v. *Almos*).

Serralta, partida d'Isavarre (oït «ve de *sařalta*») (xxxvii, 95.18). Un altre a Valls, amb art. *La Serra*-

Alta (xlvi, 10.42). Cova (de) *la Serralta*, a Beniardà (xxxv, 41.22, '36 × '42).

Serrabana, te. Estaon (veg. *Bana*).

«*Serrabardina*», mas en el Montseny, prop de Seva (mapa Aegerter), probablement amb un NP germ. *BARDIN (Fürst. registra onze noms en BARD-, i prop de 300 en -IN, -INA).

SERRABONA, antic monestir rossellonès, te. Bula d'Amunt. PRON.: *sēřabúnā*, a Pruner i a Bellpuig (xxxiv, 131.17), ja plorat per Verdager: «Doncs, què us heu fet, antigues abadies? / Marcèvol, *Serrabona* i Sant Miquel, / i tu, decrepit Sant Martí, que ho omplies / aquestes valls de salms i melodies, / la terra d'àngels, i de sants el cel» (epíleg de *Canigó*).

15 MENC. ANT. 1069: *Serrabona* (Colle. Moreau xxx, 13); 1070: id. (veg., s. v. *Glorianer*); 1074, sembla que s'hi referia un doc. de 1074, on *Sti. Petri Serra* va com afr. de Coll d'Arques i Vallestàvia (veg. aquests i s. v. *Bolvir*); 1144: «Elenensis episcopus dono Ste. Marie de Serrabona --- eccl. Ste. Eulalie de Vilela» (Mor. lxi, 10, amb nota de Fossà: «la collégiata de *Serrabona* --- en Vallespir est détruite: le prieuré a été réuni par le Saint Siège a la cathédrale de Solsona a. 1081»; 1359 (*CoDoACA* xii, 125, 108); 1385 (Alart, *Cart.*, 96; *Do. Ge. Hist.*, 1217); 1303: id. (*Cart. de Vfr. de Cfl.*, 18r); 1328: id. (*Arx. de Sol.*); S. XVI: «parr. B. Marie loci de *Serrabona*» (B.N.P., ms. 133, f° 66). Poc més hi afegeix Ponsich (*Top.*, 31).

Serracarbassa i *Serratacò* (*sēřakarbāsa*, *sēřatakō*): dos masos de l'alt Vallès, a la vall del riuet Russinyol, baixant de Barnils cap als Cabanyals i St. Miquel del Fai, 1924 (exc. 41): són al peu de sengles serradets veïns: un, de roca clivellada (< *crebassa*), l'altre massís com un soc o *tacó*.

La Serra de Degollats, te. Merlès: és un mas, que fa joc amb un de veí, dit *La Serra de la Cavalleria*, situats successivament dal d'una carena, vora el camí de Pinós a Prats de Lluçanès: aquest pertanyia a una *cavalleria* (l'alou d'un cavaller), i tots dos reben el nom per la situació en la carena; aquell, però, estant en una collada, el nom resulta de SERRA DE COLLATIS: aglutinat DECOLLATIS, la -c fou tractada com intervocàlica, i per tant, sonoritzada com -g-. Resta en dubte només si no seria més aviat contracció haplògica d'un originari DE-COL(LIBUS)-LATIS 'dels collets o turonets amples'.

LA SERRA D'EN GÀLCERAN, poble del Maestrat. J. G. M. oïa *Serra de karserán* a Alcalà de Xivert i a L'Alcora; *Serra d'En Garseran* a Torreblanca; confirmat per Gaietà Huguet. Són, doncs, falses ultracorrecions: *Serra* (d')*En Garcerà* (com escriuen Ga. Girona, s. v. *desventar-se*) i Mateu Llopis (*País Val.*, 94); encara sembla més exacte la pron. *la sēřa ŋ galserán* que ens comunicava Fr. de B. Moll (xi, 1935). A Albocàsser jo vaig oir *la sēřa ŋ galserán*, i després (mossegant-se la llengua) *la sēřa ŋ karserán* (xxvii, 9). Hi ha, doncs, contaminació popular del verb *encarcerar* 'empresonar'. Consultant-ho llavors amb gent culta de